

1722-1723 (H.1135) TARİHLİ HARPUT MENZİL DEFTERİ ÜZERİNE BAZI DEĞERLENDİRMELER

Some Evaluations on Harput Menzil Book Dated 1722-1723 (H.1135)

Kürşat ÇELİK*

Geliş Tarihi: 10.06.2017/Kabul Tarihi: 21.08.2017

Özet

Harput tarihinde çeşitli medeniyetlere beşiklik yapmış bir şehir olmakla birlikte coğrafi konumu nedeniyle askeri, ticari ve idari bir merkez olarak sıklıkla kullanılmıştır. Harput, Osmanlı idaresi altında bu özelliklerinin yanı sıra ulaşım ve haberleşmede lojistik bir üs olarak hizmet etmiştir. Osmanlı menzil teşkilatı içerisinde Harput menzili, İstanbul'dan başlayıp Bağdat'ta sona eren Anadolu orta kolu üzerinde yer almıştır. Harput menzili özellikle IV. Murad'ın Bağdat seferi sırasında vermiş olduğu hizmetle dikkat çekmiştir.

Bu çalışmada, 1722-1723 tarihli Harput menzil defterine göre Harput menzilin işlerliği, menzile gelen görevli sayısı ve bunların görevleri, menzilden verilen hayvan sayıları ile Harput menzilin kullananların nereye gittiği incelenmiştir. Defterdeki bilgilere göre Harput menzilin yoğun olarak kullanıldığı ve merkez teşkilata ait görevlilerin daha fazla menzilden yararlandıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Harput, Menzil, Haberleşme.

Abstract

Harput has been used as a military commercial and administrative center because of its geographical location besides being a city that has been cradled in various civilizations in history. In addition to these features, Harput was also used as a logistic base in transportation and communication under the Ottoman administration. Within the Ottoman range, Harput was located on the Anatolian central line starting from İstanbul and ending in Baghdad. Harput menzil attracted attention especially by IV Murad's service during his campaign in Baghdad.

In this study, the functioning of the Harput menzil, the number of officers from the menzil and their duties, number of animals given in the menzil and where Harput menzil users went are investigated according to the Harput menzil book of 1722-1723. According to the information in the book, it was found that the Harput menzil was heavily used and the officers belonging to the central organization were able to use it more.

Keywords: Ottoman State, Harput, Menzil, Communication.

* Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü Öğretim Üyesi, Elazığ kursatel@gmail.com

Giriş

Menzil, sözlükte “*inmek, konaklamak, misafir olmak*” anlamındaki nüzûl kökünden türemiş bir mekân ismi olmakla birlikte “*ev, konak; iki konak arası, bir konak yol; posta ve posta tatarları beygirlerinin bulunduğu mahal*” manalarına da gelir. Osmanlı Devleti’nde daha çok resmi haberleşmeyi sağlayan posta teşkilatını ifade eden menziller ordunun sevki ve iaşesinin temini gibi konularda önemli rol oynamıştır. Sürekli savaş halinde bulunan Osmanlı Devleti’nde menziller, orduların yiyeceğinin temini hususunu ana unsur olduğu gibi merkezle olan haberleşmenin sağlanmasında da önemli bir yere sahiptir (Halaçoğlu 2004:159). Menzilhânelerin kurulmasında, coğrafi şartlar, yolların işlek olup olmaması, bölgenin nüfus yoğunluğu ve seferlerin yapılacağı yön belirleyici rol oynuyordu. Menzilhâneler genellikle 6 ila 12 saatlik mesafelerle (yaklaşık 40-70 km) kurulmuşlardır. Nüfus yoğunluğunun az olduğu bölgelerde menzilhâneler arasındaki mesafe 24 saate kadar çıkabiliyordu.

Menzilhâneler Osmanlı Devleti sınırları içinde gerek Anadolu’da gerekse Rumeli’de sağ kol, sol kol ve orta kol olmak üzere üçlü ana yol sistemi üzerinde kurulmuşlardır. Anadolu Orta Kolu (Bağdat-Basra Yolu): Üsküdar-Gebze-İznik-Bolu-Tosya-Merzifon-Tokat-Sivas-Hasan Çelebi-Malatya-Harput-Diyarbakır-Nusaybin-Musul-Kerkük güzergâhını izleyen Bağdat-Basra yoludur (Altunan 2002:913-914). Diyarbakır Sancağı sınırları dâhilinde bulunan Harput Menzilhânesi, Üsküdar’a 269 saat (1529 km) uzaklıktadır. Menzilhânenin Ergani 18 saat, Siverek 24 saat ve İzoli 16 saat olmak üzere, toplam 58 saat uzunluğa ulaşan, üç kolu mevcuttur. Ergani ve İzoli’ye sürekli olarak beygir gönderilmekle birlikte, 1731-1737 yılları arasında Siverek’e de bir miktar beygir gönderilmiştir. Buna göre menzilhânenin hizmet verdiği yolun toplam mesafesinin; kol sayısının iki olduğu dönemlerde 34 saat (193 km), kol sayısının üç olduğu zaman diliminde ise 58 saat (330 km) olduğu söylenebilir (Çetin 2009:110).

Menzilhânelerin işleyişinden, menzilhânelerin bulunduğu kazanın kadısı, ileri gelenler ve bölge halkı sorumluydular. Menzilhânelerin düzenli olarak çalışabilmesi için menzilcilerin (Menzil Emini) görevlendirilmesi, menzilhânelerin iç hizmetlerini görmek üzere ahur kethûdası, seyis, odacı, aşçı ve hizmetkârların sağlanması, ayrıca sürücü ve yeterli sayıda menzil beygirinin beslenmesi gerekiyordu. Her kazanın ayanları ve zabitleri her yılın ruz-ı hızır’ından itibaren menzilhânelerin beygirlerini, sürücülerini, hademelerini ve gerekli zahireleri zamanında sağlamakla sorumluydular (Altunan 2002: 914-915).

Harput menzilcilik görevine Mart 1670'de hizmet süresi dolan Hüseyin Çelebi ibn-i Haydar Ağa'nın yeniden atanmasında şehir kethüdası Ebubekir, bazarbaşı es-Seyyid Osman, zimmî tâîfesinin kethüdâsı Çalık ve zimmîlerin de etkisi olmuştur. Mayıs 1681'de ise menzilcilik hizmetine yapılan görevlendirmesi ise şehir kethüdâsı, tımar ve havass melikleri ile bakkal esnafı şeyhi Seyyid Mevlüd Çelebi, pabuççu esnafından el-Hâc Mevlüd ve kasap esnafını temsilcileri huzurunda gerçekleşmiştir. Bu göreve Hüseyin Ağa ibn-i Haydar Ağa 14 aylığına 2.300 esedi kuruş ücret ile tekrar atanmıştır (Uzun 2016:199-200).

1722-1723'de Harput menziline menzilci olarak Seyyid Mustafa görevlidir. 1771'de ise Harput menziline Ahmet Ağa, Hacı Hüseyin ve Mehmet Paşa menzilci olarak görev yapmışlardır. Harput menziline birden fazla kişinin menzilci olarak görev yapmasının nedeni 1769 tarihli Harput'a gönderilen buyuruldu da Harput menziline işlerinin karışık ve keşmekeş olması ile gelip giden ulaklara zulüm ve eziyet verildiği, menzile nizam verilmek için uygun birilerinin atanması gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. 1769 tarihli kayıttan da anlaşıldığı üzere Harput menziline işleyişinin sorunlu olması nedeniyle birden fazla menzilci atanmıştır (Demir 2014:50,169).

Menzilin sürekliliğini sağlamak amacıyla menzillerin civarındaki köy ve kasaba halkı menzilkeş tayin edilmişlerdir. Menzilkeş tayin edilen köy ve kasabalar, menzillerin masraflarını karşılamak ve çeşitli işlerini görmekle yükümlü tutulmuşlardır. Menzilkeş tayin edilen köyler gelirlerine göre menzile para veya mal vermişlerdir. Bu hizmetlerinin karşılığında da çeşitli örfi vergilerden ve avarızdan muaf tutulmuşlardır(Halaçoğlu 1995:18).

Menzilhânelerde hizmet veren sürücüler, ulaklarla birlikte giderek hem ulaklara rehberlik yaparlar hem de başka menzile ulaşan ulakların kullandığı kendi menziline ait beygirleri geri getirirlerdi.

Menzilhânelerin işlevlerini sürdürebilmeleri için masraflarını karşılamak üzere ihtiyaç duyulan para menzilkeşlerin avarız ve nüzül bedelleri karşılığında gördükleri hizmetle karşılanırdı.

Menzil teşkilatı uzun süre işlevini sürdürmüştür. 1691 yılında menzil sisteminde değişikliğe gidilmiş¹ ancak devam eden savaşlar nedeniyle 1697 yılında yeni menzil sistemi uygulanmaya başlamıştır. Bu düzenleme ile menzillerin sevk ve idaresinde değişiklikler yapıldı. Görevli ulaklara "*in'am hükmü*" adıyla bir berat verilip her uğrayacağı menzilden ne kadar beygir alacağı belirtilerek menzildilerden alınan beygir karşılığı saat başına 10 akçe

¹ Bu uygulamanın yapılmasına dair karar Aralık 1691'de Harput'a gönderilmiştir. Bkz. (Gülçü, 1993: 639-641).

ödenmesi kararlaştırıldı. Böylece hem ulakların ihtiyaçlarından fazla menzil beygiri almaları hem de sancak yöneticilerinin buyruldularıyla kendi özel işleri için menzil beygiri almaları önlenmeye çalışılmıştır. Ancak bu düzenlemede suiistimalleri engelleyememiştir. Bunun üzerine 1777'den itibaren menzilhânelerin kiraya verilerek işletilmesi yoluna gidilmiştir (Halaçoğlu 2004:160).

Osmanlı tarihi içerisinde Harput menzili pek çok önemli göreve imza atmıştır. Bu görevler içerisinde en dikkat çekici olanı ise Sultan IV. Murad'ın Bağdat'a düzenlediği sefer öncesi ve sonrasında ordunun ihtiyaçlarını karşılama noktasında verilen hizmetler olmuştur (Uzun 2013:755-764).

1. 1722-1723 Tarihli Harput Menzil Defteri

Harput Menzil Defteri 28376 numarası ile Başbakanlık Osmanlı Arşivinde *Bâb-ı Defteri Mevkûfât Defterleri* bölümünde 1135 H. (1722-1723) tarihiyle kayıtlıdır. Sultan III. Ahmet döneminde hazırlanmıştır. Bu dönemde Lale devri olarak bilinmekle birlikte Osmanlı Devleti 1723 yılından itibaren İran ile savaşa başlayacağı bir dönemdir. Defter ciltsiz olup 15X40 cm ebatlarında toplamda üç varak veya altı sayfadan oluşmaktadır. İlk sayfada defterin 1134 ve 1135 yılları arasındaki Harput menziline ait olduğuna dair bilgiler vardır. İkinci varak defterin yetkililerce incelenerek mali hesabı yapılmıştır. Üçüncü son varakta ise Hicri 5 Ramazan 1135 tarihi yer almaktadır. Bu tarih ise Miladi 9 Haziran 1723'e denk gelmektedir. Defterde menzile gelenlere ait bilgiler satırlar içerisinde alt alta yazılarak kayıt edilmiştir. Toplamda 42 satır bulunup bu satırların 28 tanesinde beş, 13 tanesinde dört ve bir tanesinde ise altı kayıt vardır. Defterde toplamda 198 adet kayıt bulunmaktadır. Kayıtlardan 98 tanesi devlet merkezinden gelen görevlilere, 64 tanesi taşra görevlilerine, 36 tanesi ise görevi ve unvanı belirtilmemiş şahıslara aittir. Kayıtlar görevlinin unvanına geline veya gidilen yere, alınan hayvan sayısına ait bilgileri içermektedir. Harput menzili ile ilgili kayıtların bir kısmı ilk olarak menzilden yararlanan kişinin varsa görev unvanı veya lakabı verilmiş daha sonra nereye gideceği belirtilmiş ve menzilden aldığı hayvan âdeti şeklinde kayıt edilmiştir. Örneğin "*Sarı Mustafa Paşa Hazretlerinin Musul'a varıncaya değin Bargir Adet 3*" şeklinde veya "*Hünkâr Silahşorlarından Ali Ağa Diyarbakır'a varub gelince Bargir Adet 9*". Defterdeki kayıtların bazılarında kişinin unvanı yer alırken, ismi ve gideceği yer belirtilmemiştir. Örneğin, "*Sahib-i devlet tatarı Bargir Adet 2*". Yine bazı kayıtlarda kişinin adı kayıtlı olup görev unvanı ve durumu belirtilmemiştir. Örneğin, "*Muhammed Emin Ağa Çukadarı Basra'ya varub gelince Bargir Adet 2*". Defterde menzilden birden fazla istifade edenler için defa eki kullanılmıştır. Örneğin, "*Defa Sarı Mustafa Paşa çukadarı Musul'a varınca Bargir Adet 2*". Bu bilgilerden de anlaşıldığı üzere

defterde kayıt tutma sistemiği tam olarak bir bütün ve benzerlik taşımamakla birlikte genel olarak verilen hayvan sayısı üzerine kurgulanmıştır. Kayıtlarda menzile gelenlere *bârgîr* yani yük tutan ve yük kaldıran, at veya beygir verilmiştir. Merkezden gelen görevlilere 694 adet, taşra görevlilerine 251 adet, diğer kişilere ise 120 adet olmak üzere toplamda 1065 adet hayvan verilmiştir. En fazla hayvanı merkezden gelen Mîr-ahûr 50 adet, arabacılar 26 ve Kapıcıbaşı Tayazâde Mustafa 25 adet olmak üzere kullanmışlardır. Özellikle bu dönemde İran'a yapılacak saldırılar ve İran tarafından olabilecek tehditlere karşılık merkezi idare tarafından sınırlara çeşitli silahlar götürmek ve bilgi almak amacıyla askeri görevliler gönderildiği defterden anlaşılmaktadır.

Harput menzil defteri görevlilerin unvanlarına göre incelendiğinde en fazla yardımcı hizmet olarak niteleyebileceğimiz çuhadar/çukadar, tatar ve çavuş unvanları kullanılmıştır. Defterde 112 defa ile en fazla kullanılan unvan çuhadarlıktır. Çuhadar, Osmanlı saray teşkilatında önemli bir görevlidir. Çelebi Mehmed zamanında ihdas edildiği rivayet edilen görevli, saraydaki en önemli görevlilerden biri olup çuhadarlar alaylarda ata binerek hünkârın gerisinde gider ve padişahın yağmurluğunu taşırdı (Uzunçarşılı 1988:348). Sonradan resmi dairelerin ayak işlerine bakan görevliler içinde bu unvan kullanılmıştır. Çuhadarlar, Harput menzil defterinin kayıt edildiği 1722-1723 yılları içerisinde devlet teşkilatı içerisinde önemli bir konuma sahiptiler. Yine defterde 21 defa çavuş, 13 defa tatar unvanları kullanılmıştır. Çavuş, muhtelif işlerde görevli olan memurların unvanıydı. Çavuşluk ise Osmanlı Devleti'nde çok eski bir vazife idi. Çeşitli devlet kademelerinde bu unvanla görevliler bulunmuştur. Bunlar içerisinde yeniçeri ocağında bir çavuşlar zümresi vardı ki bunlar eski ve tecrübeli yeniçerilerden oluşmuş, başçavuşun emri altında olup, sulh zamanında habercilik ve harpte yaverlik vazifesi yaparlardı (Pakalın/I 1993:236). Üst konumda olan yetkililerden ise 36 defa vali ve 16 defa paşa unvanı defterde kullanılmıştır.

Harput menzil defterine göre Harput menziline istifade edenlerin 40'ı Diyarbakır, 30'u Van, 18'i İstanbul, 21'i Bağdat, 13'ü Musul, 11'i Basra, 8'i Kerkük, 8'i Mardin, 6'sı Bitlis, 5'i Çarsancak, 4'ü Çemişkezek, 3'ü Palu, 2'si Gürün, 2'si Eğil ve birer defa, Şehrezol, Maden ve Arguvan'a gitmişlerdir. Buna göre en fazla gidilen yer Diyarbakır olmuştur. Bu durumun ortaya çıkmasında Diyarbakır'ın bölgede dönemin en önemli idari merkezlerden biri olması ile Harput'a komşu olması etkilidir.

2. Merkezden Gelen Görevliler

Osmanlı Devleti, katı olmayan bir merkeziyetçi yapıya sahipti (Yücel 1974:699). Buna rağmen devlet yetkilileri çeşitli görevliler aracılığıyla merkezden uzak yerleri kontrol ve denetimde tutmaya önem ve gayret

göstermişlerdi. Harput Menzil defterinde başta bu uygulama olmak üzere taşradaki işleri yürütmek amacıyla çeşitli unvanlara sahip görevlilerin geldikleri tespit edilmiştir. Padişahın emirlerini taşraya götüren tatarlar, sadrazam ve vezirlerin yardımcıları, saray görevlileri ve yardımcıları, merkezdeki askeri ve mali bürokratlar ile yardımcılar Harput menziline çeşitli amaçlarla kullanılmışlardır. Defterde merkezi idaredeki görevlilere ait 98 adet kayıt vardır.

Padişahın fermanını getiren tatar bir defa Harput menziline uğramıştır. Defterde sıkça rastlanan unvanlardan biri “*Sâhib-i Devlet*”tir. Sâhib-i Devlet, sadrazam hakkında kullanılan bir tabirdir. Devlet sahibi demek olan ve tazim ifade eden bu tabirden sadrazam anlaşılırdı (Pakalın/III 1993: 93). Sâhib-i Devlet adına çuhadar, tatar, çavuş, ağa ve silahşorlar Harput menziline gelmiştir. Defterde Sâhib-i Devlet Çuhadarı altı, Sâhib-i Devlet Ağası dört, Sâhib-i Devlet Tatarı üç, Sâhib-i Devlet Çavuşu ve Sâhib-i Devlet Silahşoru birer defa olmak üzere toplamda Sâhib-i Devlet unvanıyla ilgili on beş kayıt mevcuttur.

Vezir unvanı da defterde kayıtlı olup, Osmanlı merkez teşkilatında padişahтан sonra gelen en üst düzey yetkililere verilen unvan olarak bilinmektedir. Birinci vezir konumundaki Vezîr-iâzama aynı zamanda *Sadrazam*’da denilmektedir (İnalçık 2013: 90-92). Harput menzil defterinde vezire yardımcı görevlilere ait kayıtlar vardır. Vezir Silahşoru unvanıyla Ali Ağa, Vezir Ağası unvanıyla Muhammed Ağa, Osman Ağa, Ahmed Ağa, Salih Ağa, Ali Ağa ve birde ismi belirtilmemiş Vezir Ağası unvanıyla bir kayıt vardır. Vezir Ağaları Basra’ya dört, Musul’a iki, Van ve Diyarbakır’a birer defa gitmişlerdir.

Merkez teşkilat içerisinde Harput menziline sıklıkla uğrayanlar arasında sarayda görevli *Kapıcıbaşılar* yer almaktadır. Kapıcıbaşılar devlet merkezindeki çeşitli görevlerine ek olarak eyalet valisi olan beylerbeyi ile vezirlere mühim ve gizli bir tebliğ yapılacağı zaman bu evrakları götürmekle görevlendirilirlerdi (Uzunçarşılı 1988:404-405). Menzil defterinde, kapıcıbaşı unvanıyla Ebu Bekir Ağa, Muhammed Ağa, Mustafa Ağa, Ahmed Ağa, Süleyman Ağa, Tayazâde Mustafa Ağa, Ali Ağa, Selman Ağa Harput menziline geldikleri kayıtlıdır.

Saray görevlilerinden olan Der-sâadet ağası çuhadarı iki defa Çar-sancak’a gitmiştir. Yine Dergâh-ı âlî unvanıyla Çavuş, Ağa ve Kethüda Beyi Çuhadarı Harput menziline istifade etmişlerdir. Bu görevlilerden Kethüda Bey Çuhadarı beş defa, Dergâh-ı âlî unvanı olmaksızın defterde kayıt edilmiştir.

Osmanlı sarayında her gün yüzlerce kap yemek pişiren matbah-ı amire veya saray mutfağının geniş bir teşkilatı vardı. Matbah-ı amirenin umum levazım müdürüne *Matbah Emini* denilirdi (Uzunçarşılı 1988:379). Harput menziline Matbah Emini Efendi Çuhadarları üç defa gelerek buradan muhtemelen saray mutfağının ihtiyaçlarını temin etmek üzere Bitlis'e gitmişlerdi.

Osmanlı sarayının ve bütün Enderun ile Harem-i Hümayun ağalarının en büyüğü olan Dâru's-saâde Ağasının (Uzunçarşılı 1988:172) yardımcısı olan çuhadarı Harput menziline dört defa uğramıştır. Dört kaydın üçünde *Dâru's-saâde Ağası çuhadarı* unvanıyla kayıtlı iken bir kayıta ise *Kızlar Ağası çuhadarı* ifadesi geçmektedir.

Askeri sınıfa mensup görevlilerinde Harput menziline uğrayarak buradan beygir aldıkları kayıtlarda mevcuttur. Askeri sınıfa mensup sipahi, topçu, arabacı, silahşor ve yeniçerilere ait kayıtlar vardır. Sipahi çavuşlarından Recep, Muhammed, Hüseyin, Ali olmak üzere beş defa Harput menziline uğramışlardır. Askeri sınıftan topçular adına iki kayıt vardır. Bunlardan ikisinde de topçu taifesi Bağdat'a gitmiştir. Bu kayıtların birinde topçular, bir diğerinde topçubaş çuhadarı ifadesi yer almaktadır. Arabacılar adına bir kayıt olup bunlarda Bağdat'a gitmişlerdi. Hünkâr Silahşorlarına ait üç adet kayıt vardır. Bunlardan ikisinde Ali Ağa Diyarbakır'a, bir diğerinde ise silahşorlar Van'a gitmiştir.

Yeniçeri Çavuşu unvanı da defterde kullanılmıştır. Bu unvan muhtemelen merkez teşkilatı görevlilerine aittir. Defterde otuz yedinci satırda *Yeniçeri Çavuşu ve Kethüda Beyi* unvanları birlikte yer almakta olup bunlardan Kethüda Bey Dergâh-ı âlî görevlilerinden olması bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Bu unvanla Muhammed, Ali ve Ahmed isimleri kayıtlıdır. Bunlarla ilgili altı kayıt vardır.

Harput menziline uğrayan bir diğer merkez teşkilat görevlisi de *Mehter* unvanıyla Yusuf Ağa olup dört defa Musul'a gitmişti. Mehterler vaktiyle Bâb-ı âlî Çavuş veya kavassı olarakta bilinirlerdi (Sami, 1999:1436). Yukarıda ismi geçen askeri taifenin dışında merkez teşkilat içerisinde yer aldığı tahmin edilen *Kul Çavuşu* iki defa, *Reis Efendi*, *Çavuşbaşı Ağa çuhadarı*, unvanlarıyla da birer kayıt vardır.

Osmanlı'da mali işlerden sorumlu olan Defterdâr'ın yardımcısı Harput menziline dokuz defa istifade etmişlerdi. Bu kayıtların sekizinde *Defterdâr Efendi Çuhadarları*, birinde ise *Defterdâr Efendi Ağaları* ifadesi yer almaktadır.

3. Taşra Teşkilatı Görevlileri

Harput menzil defterinde Osmanlı taşra teşkilatında görevli, vali, voyvoda, defterdâr, beyler ile bunların yardımcıları olan çuhadar, tatar ve ağalarına ait toplam 64 kayıt bulunmaktadır. Osmanlı, beylerbeyilik, eyalet veya vilayet olarak adlandırılan büyük idari ünitelere ayrılmış, bu üniteler ise sancak veya livâlara bölünmüştür. Eyaletlerin en büyük amirine yerine ve durumuna göre beylerbeyi, mîr-i miran, vali veya emirü'l-livâ deniliyordu. Harput menzil defterinde eyalet veya vilayetin en üst yöneticisi olarak beylerbeyi yerine vali unvanı kullanılmıştır.

Taşra idarecilerinden Musul Valisi Sarı Mustafa Paşa² bir defa bizzat kendisi Harput'a gelmiş bunun dışında çuhadarları Harput menziline uğramışlardı.

Diyarbakır Valisi³ çuhadarları, tatarları, cizyedârı⁴ ve voyvodası⁵ Harput menziline gelerek buradan hayvan tedarik etmişlerdi.

Basra Valisinin çuhadarı ile mali işlerden sorumlu defterdârı, Bağdat Valisi çuhadarları, tatarları ve ağaları, Kerkük Valisi çuhadarları ile Kerkük Ağası bizzat kendisi ve çuhadarları Harput Menziline gelmişlerdi.

Van Valisi Abdullah Paşa'nın çuhadarı, tatarı ve tatar ağası, Van Yeniçeri Ağası ile Van Ağası Harput menziline uğramışlardı.

Bitlis Hanı çuhadarı da Harput menzilinden istifade etmiştir. Defterde Han unvanı kullanan tek yönetici Bitlis hükümetinin idarecisidir. Osmanlı Devleti, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerini hâkimiyeti altına aldıktan sonra, buralarda farklı bir idarî yapılanma gerçekleştirmiştir. Bunun temel sebebi de bölgedeki aşiret yapısından kaynaklanmaktadır. Bunlardan birisi olan Bitlis de, fetihten sonra sancak/hükümet adı altında özel bir statü verilerek Osmanlı idaresine bağlanmıştı. Osmanlı Devleti'nde klasik sancakların yanında, hükümet olarak adlandırılan ve idarelerinin mahalli beylere ocaklık suretiyle tevcih edildiği sancaklar da mevcuttu. Ancak bunlar defterlere liva olarak değil hükümet adı altında kaydedilmişlerdir (Kılıç 1997:7; Kılıç 1999:121-122). XVIII. yüzyıl, Bitlis'in hükümet sancak olarak

² Mustafa Paşa'ya 11 Haziran 1702 tarihinde Musul Eyaleti tevcih edilmiştir. (Kılıç 1997:191).

³ 1720-1724 yılları arasında Diyarbakır valiliği görevini Arif Ahmed Paşa yapmıştır. (Yılmazçelik 2010: 247).

⁴ Cizye vergisi toplayan görevli.

⁵ Voyvodalar, vergilerin toplanarak ait olduğu yere gönderilmesi, asayişin sağlanması, gerektiğinde asker toplanarak sefere katılması gibi görevleri birlikte yürüten görevlidir. Ancak Diyarbakır voyvodası, kendisine verilen malî görevleri yürüten bir memur konumundaydı. (Yılmazçelik, 1995: 197).

kaydedildiği bir dönem olup Harput Menzil defterinin kayıt edildiği tarihte, Bitlis'i Mehmed Adil Han⁶ idare etmekteydi.

Defterde, Eğil Beyi, Gürün Ağası ve Çemişkezek Voyvodası' da kayıtlıdır.

Yukarıdaki bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Osmanlı taşra idarecileri ve yardımcılarını ki Musul, Kerkük, Bağdat, Basra, Van ve Diyarbakır başta olmak üzere Harput menziline sıklıkla kullanmışlardır.

4. Diğerleri

Harput menzil defterinde görevleri belirtilmeyen veya resmi görevleri olmayan şahıslara ait toplam 36 kayıt vardır. Defterde an fazla geçen şahıs unvan veya lakabı Kiblelizâde'dir. Kiblelizâde çuhadarının Diyarbakır'a altı, Van'a dört, Çemişkezek'e bir defa ve bir defada nereye gittiği belirtilmeden toplamda on altı kayıt vardır. Yine Muhammed Emin Ağa Çuhadarı, Bağdat'a üç, Basra, Diyarbakır ve Palu'ya ikişer, Maden ve Şehrezol'a birer defa gitmek üzere toplamda on bir defa Harput menziline hayvan yardımı almışlardır. Ayrıca Hüseyin Paşa Tatarı, Abdurrahman Paşa çuhadarı adına da kayıt vardır. Kaymak Paşa çuhadarı unvanıyla görevli olup Diyarbakır'a gitmişlerdir. Yukarıda adı geçen kişilerin çuhadar ve tatar unvanları olması nedeniyle devlet görevlisi oldukları tespit edilmesine rağmen kayıtlarda hangi birime bağlı oldukları belirtilmediğinden taşra veya merkez görevlisi oldukları tespit edilememiştir.

Bunların dışında, İbrahim Efendi, Ali Efendi, Emin Efendi, el-Hac Veli adamları, Emin Efendi adına birer kayıt vardır. Yine baki kulları tabiriyle iki defa Mardin'e gidilmiştir. Acem Ağası unvanıyla Ali Ağa ve Nuh Ağa adına da menzil defterinde kayıtlar vardır.

SONUÇ

Osmanlı Devleti, üç kıtada hâkimiyet kurmuş geniş bir coğrafyayı sahip bir devletti. Devletin yönetimi için mükemmel bir haberleşme sistemi zorunluydu. Osmanlı Devleti, iyi organize edilmiş iletişim veya haberleşme sistemi mevcut olup bu sisteme Menzil teşkilatı denilmekteydi. Osmanlı menzil teşkilatı oluşturulurken haberleşme ağı Anadolu ve Rumeli'de sağ, sol ve orta kol olarak yapılandırılmıştı. Harput Menzil teşkilatı Anadolu orta kolunda yer almaktaydı. Kadim bir geçmişe sahip olan Harput tarihinde ticari ve idari bir üst olmanın yanı sıra Osmanlı haberleşme ağı içerisinde de önemli bir role sahipti. İncelenen 1722-1723 tarihli Harput menzil defteri

⁶ Mehmed Adil Han 2 Kasım 1716 ile 3 Eylül 1725 tarihleri arasında 9 yıl Bitlis Hükümetinin idarecisi olarak görev yapmıştır. (İnbaşı, 2007: 250).

Harput'un bu yönünü ortaya koyan önemli bir kaynaktır. Harput Menzil Defterinde toplamda 198 adet kayıt vardır. Bu kayıtların 98 tanesi devlet merkezinden gelen görevlilere, 64 tanesi taşra görevlilerine, 36 tanesi ise görev unvanı belirtilmemiş şahıslara aittir. Buna göre Harput'a gelenlerin %49,5'i merkezden, % 32,3'ü taşra ve %18,2'si unvanı belirtilmeyen kişilerden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Defterde Harput menziline kullananlara toplamda 1065 hayvan verilmiştir. Bu yardımların % 65'i merkez teşkilat görevlilerine, % 24'ü taşra görevlilerine ve % 11'i unvanı belirtilmeyen kişilere yapılmıştır. Bu bilgiye göre Harput menziline hayvanların büyük çoğunluğu merkez teşkilat görevlilerine tahsis edilmiştir. Bu yönüyle Harput'un merkez teşkilata önemli bir lojistik merkez konumunda olduğu ortaya çıkmaktadır. Yine defterden anlaşıldığı kadarıyla Harput menziline özellikle İran'a karşı yapılacak saldırılar amacıyla askeri görevlilerin bulunduğu ve en fazla hayvan yardımını bunların aldığı tespit edilmiştir.

Harput menziline gelen görevlilerin sırasıyla en fazla Diyarbakır, Van, İstanbul, Bağdat, Musul ve Basra'ya hareket ettikleri tespit edilmiştir. Yine defterden elde edilen bilgilere göre 1721-1723 tarihleri arasında en fazla merkezi teşkilata mensup devlet görevlilerinden yardımcı hizmete mensup çuhadar, tatar ve çavuş unvanlı görevlilerin Harput'a geldikleri en yüksek devlet görevlisi olarak Musul valisinin Harput'u ziyaret ettiği belirlenmiştir.

İncelenen defterle birlikte Harput'un bölgenin güvenli bir noktasında olduğu ve bu amaçla haberleşme üs bölgesi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu yönüyle özellikle devlet merkez teşkilatına ait görevlilerinin sıklıkla Harput menziline kullandığı dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Kaynakları

BOA. D.MKF.d 28376.

2. Tetkik Eserler

ALTUNAN, S. (2002), "Osmanlı Devletinde Haberleşme Ağı: Menzilhaneler", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 10, Ankara, s.913-919.

ÇETİN, C. (2009), *Anadolu'da Faaliyet Gösteren Menzilhaneler (1690-1750)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya,.

DEMİR, A. (20114), *1767-1774 (H. 1181-1188) Tarihli Harput Şer'iyye Sicili (Metin Değerlendirme Varak (1 -44)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

GÜLCÜ, E. (1993), *1691-1720 M.(1103-1133 H.) Tarih ve 391 Numaralı Harput Şer'iyeye Sicili*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

HALAÇOĞLU, Y. (2004), “Menzil”, *DİA*, 29, İstanbul, s.159-161.

HALAÇOĞLU, Y. (1995), “Klasik Dönemde Osmanlılarda Haberleşme ve Yol Sistemi” *Çağını Yakalayan Osmanlı*, IRCICA, (Yay. Haz. E. İhsanoğlu-M. Kaçar), İstanbul, s.13-21.

İNALCIK, H. (2013), “Vezir” *DİA*, 43, İstanbul, s.90-92.

İNBAŞI, M. (2007), “XVIII. Yüzyılda Bitlis Sancağı ve İdarecileri” *A. Ü. Türiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 33, Erzurum 2007, s.243-261.

KILIÇ, O. (1997), *18. Yüzyılın ilk Yarısında Osmanlı Devleti'nin İdarî Taksimâtı, Eyalet ve Sancak Tevcihatı*, Elazığ.

KILIÇ, O. (1999), “Yurtluk-Ocaklık ve Hükümet Sancakları Üzerine Bazı Tespitler”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)* 10, Ankara, s. 119–137.

PAKALIN, M. Z. (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I-III*, İstanbul,1993, MEB.

SAMİ, Ş. (1999), *Kâmûs-ı Türki*, İstanbul.

UZUN, C. (2013), “IV. Murad Dönemi Bağdad Seferleri Sırasında Harput Sancağı'nın Üstlendiği Rol”, *Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 2, (Elazığ 23-25 Mayıs 2013) s.755-764

UZUN, C. (2016), *17. Yüzyılda Harput*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.

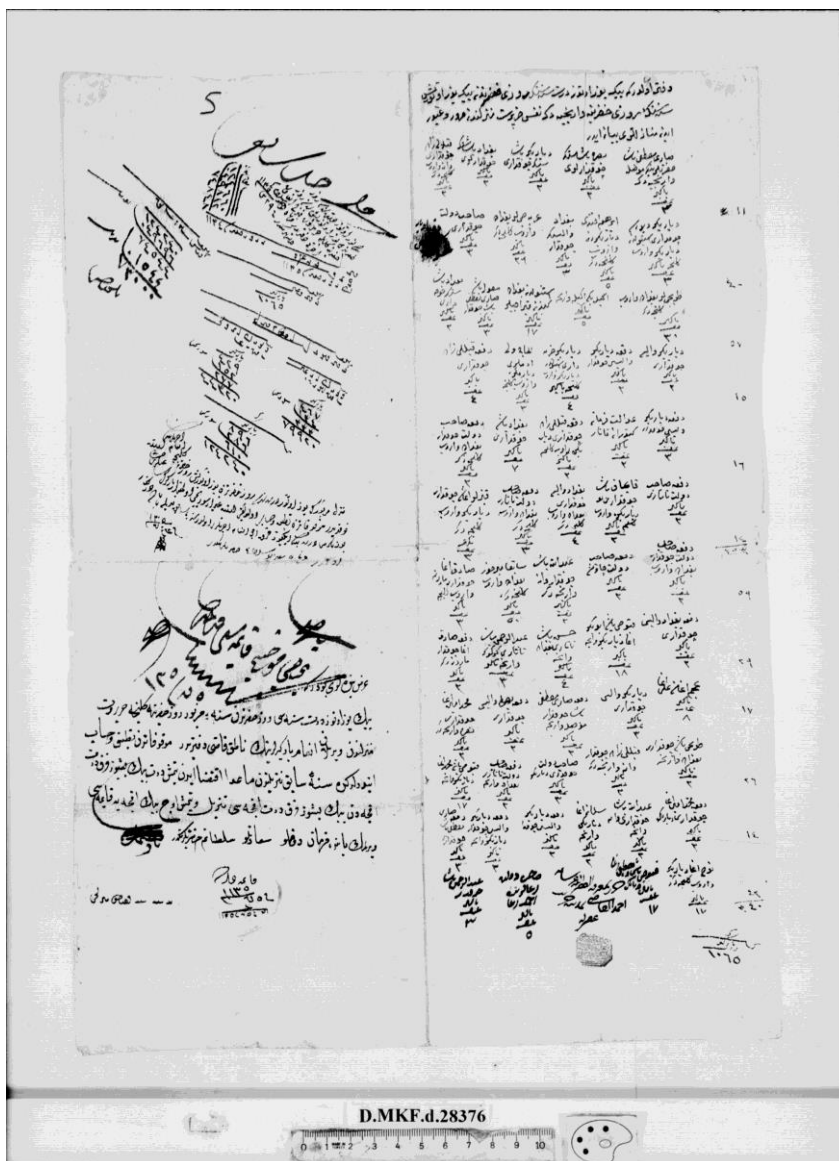
UZUNÇARŞILI, İ. H. (1988), *Osmanlı Saray Teşkilatı*, Ankara, 1988, TTK.

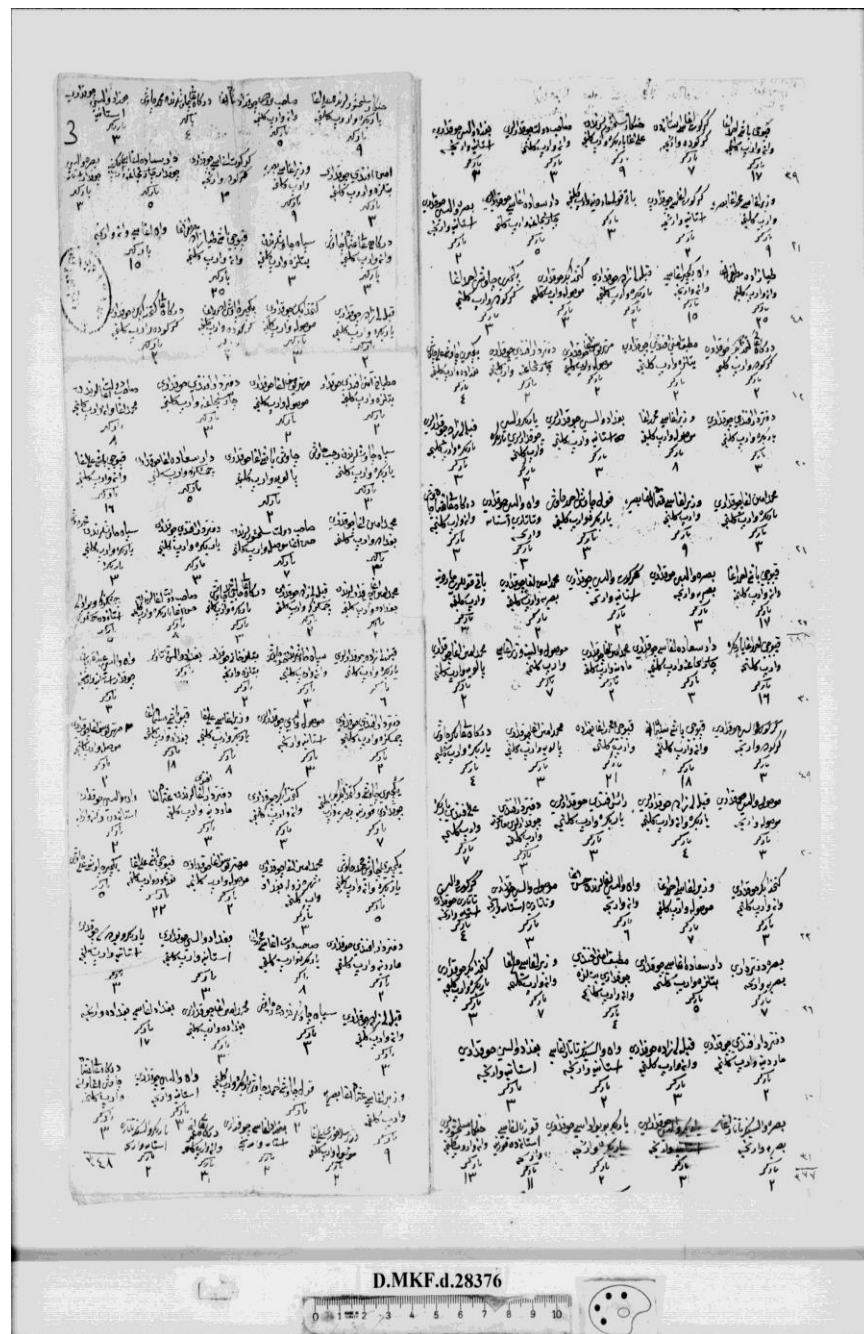
YILMAZÇELİK, İ. (1995), *XIX. Yüzyılın ilk Yarısında Diyarbakır (1790-1840)*, Ankara, TTK, 1995.

YILMAZÇELİK, İ. (2010), “Osmanlı Hakimiyeti Sürecinde Diyarbakır Eyaleti Valileri (1516-1838)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10/1, Elazığ, s.233-387.

YÜCEL, Y. (1974), “Osmanlı İmparatorluğunda Desantralisasyona (Adem-i Merkeziyet) Dair Genel Gözlemler, *Belleten*, XXXVIII/152, Ankara, s.657-708.

EK-1 Harput Menzil Defteri

EK-2 Harput Menzil Defterinin Transkripsiyonu

Defter-i oldur ki 1134 senesinin rûz-ı hıızırından 1135 senesi rûz-ı hıızırına varıncaya değin nefs-i Harput menzilinden mürur-ü ubûr eden menazilleri beyan eder.

Sarı Mustafa Paşa Hazretlerinin Musul'a varıncaya değin Bârgîr Adet 3	Basra Paşasının Çukadarları Bârgîr Adet 2	Diyarbakır Paşasının Çukadarları Bârgîr Adet 2	Bağdat Paşasının Çukadarları Bârgîr Adet 2	Kıblelizâde Çukadarı Van'a varub gelinceye Bârgîr Adet 2	11
Diyarbakır Voyvodası Çukadarı İstanbul'dan Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	İbrahim Efendi Diyarbakır'dan varub gelinceye değin Bârgîr Adet 5	Bağdat Valisinin Çukadarı Bârgîr Adet 3	Arabacılar Bağdat'a varub gelinceye kadar Bârgîr Adet 26	Sahib-i Devlet Çukadarı Bârgîr Adet 3	40
Topçular Bağdat'a varub gelinceye değin Bârgîr Adet 30	Eğil Beyi Eğil'e varınca Bârgîr Adet 5	İstanbul'dan Bağdat'a giden (?) Bârgîr Adet 17	Musul Paşası Sarı Mustafa Paşa Çukadarı Bârgîr Adet 3	Bağdat Paşasının Çukadarı Bârgîr Adet 2	57
Diyarbakır Valisinin Çukadarı Bârgîr Adet 2	Defâ Diyarbakır Valisinin Çukadarı Bârgîr Adet 2	Diyarbakır Cizyedârı İstanbul'dan Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 4	el-Hac Veli adamları Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Defâ Kıblelizâde Çukadarı Bârgîr Adet 4	15
Defâ Diyarbakır Valisinin Çukadarı Bârgîr Adet 3	Atalet Fermanı getiren Tatar Bârgîr Adet 2	Defâ Kıblelizâde Çukadarı Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Bağdat Paşası Çukadarı Bârgîr Adet 7	Sahib-i Devlet Çukadarı Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 2	16
Sahib-i Devlet Tatarı Bârgîr Adet 2	Kaymak Paşa Çukadarı Diyarbakır'a varub gelinceye değin Bârgîr Adet 2	Bağdat Valisi Çukadarı Bağdat'a varub gelinceye değin Bârgîr Adet 4	Defâ Sahib-i Devlet Tatarı Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Kızlar Ağası Çukadarı Diyarbakır'a varub gelinceye değin Bârgîr Adet 3	14 Toplam 153
Defâ Sahib-i Devlet Çukadarı Bağdat'a varub Bârgîr Adet 2	Defâ Sahib-i Devlet Çavuşa Bârgîr Adet 2	Abdullah Paşa Çukadarı Van'a varıncaya dek Bârgîr Adet 2	Sabika Mîr-âhûr Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 50	Sadık Ağa Çukadarı Mardin'e varub gelince Bârgîr Adet 3	59
Defâ Bağdat Valisi Çukadarı Bârgîr Adet 2	Kabucıbaşı Ebubekir Ağa Diyarbakır'a varınca Bârgîr Adet 18	Hüseyin Paşa Tatarı Bağdat'a varınca Bârgîr Adet 4	Abdurrahman Paşa Tatarı Kerkük ⁷ 'e varınca Bârgîr Adet 3	Defâ Sadık Ağa Çukadarı Mardin'e Değin Bârgîr Adet 2	29

⁷ Defterde Kerküd olarak yazılmış olmakla birlikte muhtemelen Kerkük'ü ifade etmektedir. Yer ismi olarak Kerküd ismiyle bir yer bulunmamaktadır.

Acem Ağası Ali Ağa Bârgîr Adet 8	Diyarbakır Valisi Çukadarı Bârgîr Adet 3	Defâ Sarı Mustafa Paşa Çukadarı Musul'a varınca Bârgîr Adet 2	Defâ Basra Valisi Çukadarı Bârgîr Adet 2	Muhammed Emin Ağa Çukadarı Basra'ya varınca Bârgîr Adet 2	17
Topcubaş Çukadarı Bağdat'a varınca Bârgîr Adet 2	Kıblelizâde Çukadarı Van'a varınca Bârgîr Adet 2	Sahib-i Devlet Çukadarı Diyarbakır'a Bârgîr Adet 3	Defâ Sahib-i Devlet Tatarı Bağdat'a varınca Bârgîr Adet 2	Kabucubaşı Muhammed Ağa Diyarba- kır'a varınca Bârgîr Adet 17	26
Defâ Muhammed Emin Ağa Çukadarı Diyarbakır'a Bârgîr Adet 2	Abdullah Paşa Çukadarı Arguvan'a varınca Bârgîr Adet 2	Selman Ağa Diyarbakır'a varınca Bârgîr Adet 2	Defâ Diyarbakır Valisi Çukadarı Bârgîr Adet 2	Defâ Diyarbakır Valisi Çuka- darı Diyarba- kır'a varınca Bârgîr Adet 3	Defâ Sarı Mustafa Paşa Çukadarı Bârgîr Adet 3 14
Nuh Ağa Diyarbakır'a varub gelinceye dek Bârgîr Adet 17	Kabucubaşı Mustafa Ağa Diyarbakır'a Bârgîr Adet 17	Sahib-i Devlet Ağalarından Ahmed Ağa Bârgîr Adet 5	Abdurrahman Paşa Çukadarı Bârgîr Adet 3	(Boş)	42 Toplam:340
Sayfa 3/b Kabucubaşı Ahmed Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 17	Kerkük Ağası Âstâne'den Kerkük'e varınca Bârgîr Adet 7	Hünkâr Silahşorlarından Ali Ağa Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 9	Sahib-i Devlet Çukadarları Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Defâ Bağdat Valisi Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 3	39
Vezir Ağası Muhammed Ağa Basra'ya varub gelince Bârgîr Adet 9	Kerkük Ağası Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 2	Baki kulları Mardin'e varub gelince Bârgîr Adet 3	Der-saâdet Ağası Çukadarı Çarsancak'a varub gelince Bârgîr Adet 5	Basra Valisi Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 2	21
Tayazâde Mustafa Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 25	Van yeniçeri Ağası Van'a varınca Bârgîr Adet 15	Kıblelizâde Çukadarı Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Kethüda Bey Çukadarı Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Yeniçeri Çavuşu Ahmed Ağa Kerkük'e varub gelince Bârgîr Adet 3	48
Dergâh-ı âlî Kethüda Bey Çukadarı Kerkük'e varub gelince Bârgîr Adet 2	Matbak Emîni Efendi Çukadarı Bitlis'e varub gelince Bârgîr Adet 2	Mehter Yusuf Ağa Çukadarı Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Defterdâr Efendi Çukadarı Çarsancak'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Yeniçeri Çavuşu Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 4	12

Defterdâr Efendi Çukadarı Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Vezir Ağası Muhammed Ağa Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 8	Bağdat Valisi Çukadarları Âstâne'ye varub gelince Bârgîr Adet 3	Diyarbakır ⁸ Valisi Çukadarları Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Kıblelizâde Çukadarları Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	20
Muhammed Emin Ağa Çukadarı Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Vezir Ağası Osman Ağa Basra'ya varub gelince Bârgîr Adet 9	Kul Çavuşu Ahmed Çavuş Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Van Valisi Çukadarı ve Tatarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 3	Dergâh-ı âlî Osman Çavuş Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	21
Kabucıbaşı Ahmed Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 17	Basra Valisi Çukadarı Basra'ya varınca Bârgîr Adet 3	Kerkük Valisi Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 2	Muhammed Emin Ağa Çukadarı Basra'ya varub gelince Bârgîr Adet 2	Baki kulları Mardin'e varub gelince Bârgîr Adet 3	27 Toplam:188
Kabucıbaşı Ahmed Ağa Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 16	Der-saâdet Ağası Çukadarı Çarsancak'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Muhammed Emin Ağa Çukadarı Maden'e varub gelince Bârgîr Adet 2	Musul Valisi Vezir Ağası varub gelince Bârgîr Adet 7	Muhammed Emin Ağa Çukadarı Palu'ya varub gelince Bârgîr Adet 2	30
Kerkük Valisi Çukadarı Kerkük'e varınca Bârgîr Adet 3	Kabucıbaşı Süleyman Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 18	Kabucıbaşı Ahmed Ağa Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 21	Muhammed Emin Ağa Çukadarı Palu'ya varub gelince Bârgîr Adet 3	Dergâh-ı âlî Çavuşu Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 4	49
Musul Valisi Çukadarı Musul'a varınca Bârgîr Adet 3	Kıblelizâde Çukadarları Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 4	Reis Efendi Çukadarları Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Defterdâr Efendi Çukadarları Mardin'e varub gelince Bârgîr Adet 3	Ali Efendi Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 7	20
Kethüda Bey Çukadarı Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Vezir Ağası Ahmed Ağa Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 7	Van Valisi Ağalarından Hüseyin Ağa Van'a varınca Bârgîr Adet 6	Musul Valisi Çukadarı ve Tatarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 3	Kerkük Valisi Çukadarı Tatarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 4	23
Basra Defterdârı Basra'ya varınca Bârgîr Adet 7	Dârü's-saâde Ağası Çukadarı Bitlis'e varub gelince Bârgîr Adet 5	Matbak Emini Efendi Çukadarı Bitlis'den Van'a varub gelince Bârgîr Adet 4	Vezir Ağası Salih Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 7	Kethüda Bey Çukadarı Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	26

⁸ Defterde bundan sonraki kayıtlarda “Diyarbakır” yerine “Yarbakır” ifadesi yer almaktadır.

Defterdâr Efendi Çukadarı Mardin'e varub gelince Bârgîr Adet 2	Kiblelizâde Çukadarı Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Van Valisinin Tatar Ağası Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 2	Bağdat Valisi Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 3	(Boş)	10
Basra Valisinin Tatar Ağası Basra'ya varınca Bârgîr Adet 2	Diyarbakır Valisi Çukadarları Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 3	Diyarbakır Voyvodası Çukadarı Diyarbakır'a varınca Bârgîr Adet 2	Gürün Ağası Âstâne'den Gürün'e varınca Bârgîr Adet 11	Hünkâr Silahşorları Van'a varub gelince Bârgîr Adet 13	31 Toplam 377
Sayfa 3/a Hünkâr Silahşorları Ali Ağa Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 9	Sahib-i Devlet Çukadar Osman Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 5	Dergâh-ı âlî Çavuşlarından Muhammed Çavuş Bârgîr Adet 4	Bağdat Valisi Çukadarı Âstâne'ye Bârgîr Adet 3	(Boş)	(Buradan sonra sayı verilmemiş) 21
Emin Efendi Çukadarı Bitlis'e varub gelince Bârgîr Adet 3	Vezir Ağası Basra'ya varub gelince Bârgîr Adet 9	Kerkük Ağası Çukadarı Kerkük'e varınca Bârgîr Adet 3	Dârü's-saâde Ağası Çukadarı Çarsancak'a varub gelince Bârgîr Adet 5	Basra Valisi Çukadarına Ağası Bârgîr Adet 3	23
Dergâh-ı âlî Osman Çavuş Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Sipah Çavuşlarından Bitlis'e varub gelince Bârgîr Adet 3	Kabucıbaşı Tayazâde Mustafa Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 25	Van Ağası Van'a varınca Bârgîr Adet 15	(Boş)	46
Kiblelizâde Çukadarı Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Kethüda Bey Çukadarı Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Yeniçeri Çavuşu Ahmed Ağa Kerkük'e varub gelince Bârgîr Adet 3	Dergâh-ı âlî Kethüda Bey Kerkük'e varub gelince Bârgîr Adet 2	(Boş)	10
Matbak Emîni Efendi Çukadarı Bitlis'e varub gelince Bârgîr Adet 2	Mehter Yusuf Ağa Çukadarı Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Defterdâr Efendi Çukadarı Çarsancak'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Sahib-i Devlet Ağalarından Muhammed Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 8	(Boş)	15
Sipah Çavuşlarından Receb Çavuş Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Çavuşbaşı Ağa Çukadarı Palu'ya varub gelince Bârgîr Adet 2	Dârü's-saâde Ağası çukadarı Çemişkezek'e varub gelince Bârgîr Adet 5	Kabucıbaşı Ali Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 16	(Boş)	26

Muhammed Emin Ağa Çukadarı Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Sahib-i Devlet Silahşorlarından Hüseyin Ağa Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 7	Defterdâr Efendi Çukadarı Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Sipah Çavuşlarından Muhammed Çavuş Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	(Boş)	16
Muhammed Emin Ağa Çukadarlarından Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Kiblelizâde Çukadarı Çemişkezek'e varub gelince Bârgîr Adet 2	Dergâh-ı âlî Muhammed Çavuş Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Sahib-i devlet Ağalarından Hüseyin Ağa Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 8	Çemişkezek Voyvodası Âstâne'den Çemişkezek'e Bârgîr Adet 5	21
Kiblelizâde Çukadarları Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 6	Sipah Çavuşlarından Hüseyin Çavuş Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Bitlis hanı Çukadarı Bitlis'e varınca Bârgîr Adet 2	Bağdat Valisi Tatarları Bârgîr Adet 3	Van Valisi Abdullah Paşa Çukadarı Âstâne'ye varub gelince Bârgîr Adet 3	17
Defterdâr Efendi Çukadarı Çemişkezeke varub gelince Bârgîr Adet 2	Musul Valisi Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 3	Vezir Ağası Ali Ağa Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 8	Kabubası Selman Ağa Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 18	Mehter Yusuf Ağa Çukadarı Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 2	33
Yeniçeri Çavuşu ve Kethüdası beyi Eğile gelince Çukadarı Gürüne Basra'ya varub Bârgîr Adet 7	Kethüda Bey Çukadarı Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Defterdâr Efendi Ağalarından Osman Ağa Mardin'e varub gelince Bârgîr Adet 3	Van Valisi Çukadarı Âstânenen Van'a varınca Bârgîr Adet 2	(Boş)	15
Yeniçeri Çavuşu Muhammed Çavuş Diyarbakır'a Van'a varub gelince Bârgîr Adet 5	Muhammed Emin Ağa Çukadarı Şehrezola Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Mehter Yusuf Ağa Çukadarı Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Kabucıbaşı Ali Ağa Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 22	Yeniçeri Çavuşu Ali Çavuş Bârgîr Adet 5	37
Defterdâr Efendi Çukadarı Mardin'e varub gelince Bârgîr Adet 2	Sahib-i Devlet Ağası Muhammed Ağa Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 8	Bağdat Valisi Çukadarı Âstânenen Van'a varınca Bârgîr Adet 3	Diyarbakır Voyvodası Çukadarı Âstâne'den Van'a varınca Bârgîr Adet 3	(Boş)	16
Kiblelizâde Çukadarı Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Sipah Çavuşlarından Ali Çavuş Bârgîr Adet 3	Muhammed Emin Ağa Çukadarları Bağdat'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Bağdat Ağası Bağdat'a Çukadarı varınca Bârgîr Adet 17	(Boş)	26

Vezir Ağası Osman Ağa Basra'ya varub gelince Bârgîr Adet 9	Kul Çavuşu Ahmed Çavuş Diyarbakır'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Van Valisi Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 3	Dergâh-ı âlî Osman Çavuş Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	(Boş)	17
Vezir silahşoru Ali Ağa Musul'a varub gelince Bârgîr Adet 2	Bağdat Ağası Çukadarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 2	Dergâh-ı âlî Ömer Ağa Van'a varub gelince Bârgîr Adet 3	Diyarbakır Valisinin Tatarı Âstâne'ye varınca Bârgîr Adet 2	(Boş)	9 Toplam: 348

Hûrrire be-marifet-i el-fâkrullah

Ahmed el-kâdı bi-medine-i Harput

Bin yüz otuz dört senesi rûz-ı hızır yüz otuz beş senesi rûz-ı hızırına gelince
Harput menzili inâmatı ücreti ve defteri fermân devletlû sultanım hazretlerindir

Sabıka

Akçe

124660

049816

74848

Menzil-i Harput ân rûz-ı hızır 1134 an rûz-ı hızır 1135

Ber müceb-i defter-i Kâdı

Bârgîr

1065

Ber-muceb-i sene-i sâbık

124240

049696

74544

01544

83000

Ber müceb-i defter-i menzil

Yekûn	Yekûn
Bârgîr	Bârgîr
429	427
<u>152</u> sürücü	<u>134</u> sürücü
<u>277</u>	<u>333</u>
44320	79920
Bârgîr	
896	
<u>286</u> sürücü	
<u>610</u>	
124240	

Menzil-i mezburun yüz otuz dört senesi rûz-ı hızırından yüz otuz beş rûz-ı hızırına gelince inâm ücretlerinin defteridir mevkufâtan natık ve hesab olunduğu üzere gayr-ı ez sürücü ol-miktar bârgîrlerin sâileri hesabı üzere yüz yirmi dört bin iki yüz kırk akçe inâm ücretleri olur sene-i sabık menzil-i bâlâda der-kenar olur ferman devletlu sultanım hazretlerininindir

Telhis-i mücebince kâimesi verildi 5 Ramazan 1135

Arz-ı bendeleri budur ki

Bin yüz otuz dört senesi rûz-ı hızırından sene-i mezbure rûz-ı hızırına gelince Harput menzilinden verilen inâm bârgîrlerin natık kadı defteridir. Mevkufâtan natık ve hesab edildikte sene-i sabık tenzilinden maâda iktiza eden yetmiş dört bin beş yüz kırk dört akçe den bin beş yüz kırk dört akçesi tenzil ve yetmiş üç bin akçeye kâimesi verilmek bâbında ferman devletlu saâdetlu sultanım hazretlerininindir.

Kâime

1135 fi 5 Ramazan be-senedi Seyyid Mustafa menzilci